

REŞAT NURİ GÜNTEKİN'İN “AŞK MEKTUPLARI” ADLI ÖYKÜSÜNE METİN DİLBİLİMSEL BİR YAKLAŞIM*

Bekir GÖKÇE**

ÖZET

Geleneksel dil bilgisinde cümle, en üst düzey dil birimi olarak kabul edilmiş; bu anlayış, 1960'lı yıllardan sonra gelişen metin dilbilimle değişmeye başlamıştır. Metin çözümlemede cümlelerin tek başına yetersiz kaldığı anlaşılarak metin dilbilimin ilkeleri temel alınmaya başlamıştır. Bu bağlamda metin dilbilim, bir metni kendi içinde ve kendisi için incelemeyi seçmiş; metni oluşturan yapılar ve bu yapılar arasındaki ilişkileri sorgulamıştır.

Metin; bildirişim temeline dayanan, sözlü veya yazılı dil ürünüdür. Yazılı bir metin, cümlelerin art arda sıralandığı bir yapı olmayıp yazarın bilinçli seçimleri sonucunda oluşturulmuştur. Bağdaşıklık ve tutarlılık, bu yapının vazgeçilmez ölçütleridir. Metin, “dilsel bütünlük” olmasını büyük ölçüde bu iki ögeye borçludur.

Bu çalışmada, öyküleri metin dilbilimsel yöntemle incelemenin olanaklı ve işlevsel olduğunu ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaçla; TAV Yayını 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki **Aşk Mektupları** adlı metnin, metin dilbilim açısından taşıdığı değer sorgulanmaya çalışılmıştır. Betimsel taramaya başvuru ve doküman incelemesinden yararlanılan çalışmada; metni oluşturan cümleler numaralandırılmış, bu cümlelerin kendi içinde ve birbiriyle ilişkisi, derin yapıdaki rolü ayrıntılı olarak saptanmıştır.

Aşk Mektupları öyküsü, üç bölümde çözümlenmiştir. Betimleme bölümünde metin, tür ve içerik yönünden ele alınmış; çözümleme bölümünde metnin bağdaşıklık ve tutarlılık görünüşleri incelenmiş; yorumlama bölümünde ise elde edilen verilerden hareketle değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Çalışmanın sonucunda öyküleyici metinlerin çözümlenmesinde metin dilbilimin olanaklarından yararlanmanın işlevsel olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Metin, metin dilbilim, çözümleme, bağdaşıklık, tutarlılık.

* Bu çalışma, 5-6 Temmuz 2012 tarihlerinde Mersin'de düzenlenen 5. Uluslararası Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Kurultayı'nda bildiri olarak sunulmuştur.

Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Öğr.Gör.-Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, E-posta: bekirogke@erdogan.edu.tr

A TEXT LINGUISTICS APPROACH TO THE STORY “LOVE LETTERS” BY RESAT NURI GUNTEKIN

ABSTRACT

In traditional grammar, sentence had been adopted as the highest level unit of language, and this mentality began to change after the 1960s with the development of text linguistics. It has been found out that the sentence itself is inadequate in text analysis and the principles of text linguistics have been adopted. Within this context, text linguistics singled out to analyze a text within and for it and examined the structures that form the text and the relations among them.

The text is a verbal or written language product that is based on communication. A written text is not a structure in which the sentences are successively but it is formed as a result of the author’s informed choices. Cohesion and coherence are indispensable criteria of this structure. The text owes its “linguistic integrity” to these two elements.

It is aimed to reveal that it is possible and functional to examine stories with the method of text linguistics. For this purpose, the value of the **Love Letters** text in TAV Publication 8th Class Turkish Textbook was attempted to be questioned in terms of text linguistic. In this study the descriptive survey and document analysis were utilized, the sentences forming the text were numbered, and the relations among and within those sentences and their roles in the deep structure were identified in detail.

The **Love Letters** story was analyzed in three sections. In the description section, the text was discussed in terms of genre and content; in the analysis section, the cohesion and coherence aspects of the text were examined; and in the interpretation section evaluations were carried out with reference to the data obtained from the study.

As a result of the study, it was concluded that it would be functional to utilize the opportunities of text linguistics in the analysis of narrative texts.

Key Words: Text, text linguistic, analysis, cohesion, coherence.

Kuramsal Bilgiler ve İlgili Araştırmalar

Öykü, gerçek veya tasarlanmış bir olayı ele almakla birlikte “kurmaca” yönü ağır basan bir türdür. Günay (2007:233)’in anlatsal metinler içinde yer verdiği öykü, kurmaca nitelikli olduğundan göndergesi kendi üzerine olan bir anlatıdır. Bu tür metinlerde dil, özellikle sanat (şirsellik, yananlamsal, sözbilimsel, estetik) işleviyle kullanılır.

Metin sözcüğü, Türkçe Sözlük (2011:1667)’te “Bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütünü, tekst” şeklinde açıklanır. Latince “textus” sözcüğü ise “dokuma” anlamına gelir. Bir kumaşın yüzlerce ipin art arda, yan yana gelmesiyle oluşması gibi, metin de yazarının pek çok ögeyi birbirine aşama aşama eklemesiyle, bir dokuma sürecinin sonunda ortaya çıkar.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

Aksan, metin dilbilim terimini ilk olarak 1955 yılında Coseriu'un kullandığını belirtmiştir. Türkiye'de ise bu terim son 15-20 yıldır gelişme göstermiş ve metin çözümlemenin klasik yöntemler dışında da yapılabileceği ispatlanmıştır (Özkan, 2004: 168).

Değişik araştırmacılarca geliştirilen metin tanımlamalarına rastlanmaktadır. Günay (2007:44), "belirli bir bildirişim bağlamında bir ya da birden çok kişi tarafından sözlü ya da yazılı olarak üretilen bir dil dizgesi bütünü" biçiminde açıkladığı metnin temel işlevi olarak "bildirişim"i görür.

Coşkun (2005:5), hiçbir metnin bir konuyla ilgili cümlelerin rastgele biçimde sıralanmasından ibaret olmadığını; aksine bir metindeki cümlelerin yazar tarafından bilinçli olarak belli bir mantık silsilesi içinde bir araya getirildiğini; bu noktada metnin nitelikleri, metin olanla metin olmayan arasındaki farklar, metnin oluşturulma aşamaları, bir metni oluşturan yapıların neler olduğu ve bunların nasıl değerlendirileceği gibi soruların ortaya çıktığını söylemektedir.

Metin dilbilim, metni inceleme konusu seçmekle birlikte Günay (2007:51)'ın da belirttiği gibi "geleneksel dil bilgisinden ve metin çözümleme biçimlerinden farklılaşan bir yaklaşımdır." Yılmaz (2010:9) da "metin incelemelerinde artık, geleneksel olarak sözcüklerin veya cümlelerin belirlenmesi ve bu birimlerin aralarındaki ilişkilerin incelenmesi, yeterli ve geçerli bir yöntem sayılmamaktadır." sözleriyle alanın içeriğini belirginleştirir. Ayata-Şenöz (2005:58) ise "metin dil bilim, metinlerin içeriğinden çok, bizzat metnin oluşturulmasında etkili olan kuralları, metinlerin üretimi ve iletişimsel işlevleriyle ilgilenir." demektedir. Ayrıca, "Metin dilbilim neyi inceler?" sorusu, Günay'ın da belirtmiş olduğu gibi, "Metin dilbilim, metnin örgütleniş biçimini, onun bünyesinde yer alan toplumsal, düşünsel, imgesel ve daha nice yapıların belirlenimlerini inceler." şeklinde yanıtlanabilir (Günay, 2007: 43). Her üç araştırmacı da metnin kendine özgü yapısı ve işlevi olduğu konusunda birleşir. Bu iletişimsel işlevi yerine getirmek için bir metnin taşınması gereken yedi özellikten söz edilmektedir: 1. Bağdaşıklık (cohesion), 2. Tutarlılık (coherence), 3. Amaçlılık (intentionality), 4. İkna Edicilik (Kabul Edilebilirlik-Acceptability) 5. Bilgilendiricilik (İnformavitiy) 6. Durumsallık (Stiuationality), 7. Metinlerarasılık (İntertextuality). Sonuç olarak metin dilbilim; çeşitli metin türleri arasındaki ilişkileri araştırır, metinlerin anlamsal yapılarını belirlemeye çalışır. Onların kullanım alanlarını bularak hangi koşullar altında çeşitli ürünlerin ne tür iletişimsel işlevler üstlendiklerini saptar (Aşkın Balcı, 2006: 192).

Demir (2008:52) metin dilbilim yöntemlerini geleneksel yazın incelemelerinden ayıran en önemli özelliklerden birinin metnin kendi iç yapısı içerisinde değerlendirilmesi olduğunu; eğer metnin anlamı metnin dışında, yazın tarihi içerisinde aranacak olursa öznel yargıların ortaya çıkacağını; sürekli kabul görmüş yargılarla tek boyutlu bir incelemenin söz konusu olacağını belirtmektedir.

Metin dilbilimsel yaklaşımda, yazılı veya sözlü bir ürünün metin olarak kabul edilebilmesi için iki temel ölçüt vardır: Bağdaşıklık (cohesion) ve tutarlılık (coherence). Bağdaşıklık, bir metnin sözel yapısına gönderimde bulunurken; tutarlılık, bu sözel yapının öğeleriyle ulaşılabilecek kavramsal alandaki tüm ilişkilere gönderimde bulunmaktadır (Subaşı, 1995: 83; Günay, 2007: 52-54). Tutarlılık Aksan'ın da belirttiği gibi "bir metni oluştururken sözceler arasındaki anlam ve mantık bağıntısı"dır (Aksan, 1998:35). Leylâ Subaşı Uzun, *Orhon Yazıtlarının Metindilbilimsel Yapısı* adlı çalışmasında; metnin uyumluluğunu sağlayan dilsel öğelerin, "hem bölümlerin kendi içlerinde hem de bölümler arasında dilbilgisel, sözdizimsel, anlamsal ve mantıksal bağıntılar kurulmasına yardımcı olduklarını" belirtmiştir. Uzun'a göre; bağdaşıklık sağlayan dilsel öğeler "metnin bir anlam bütünlüğü olarak algılanmasını, yani metin içinde bir yerdeşlik (Fr. isotopie) oluşturulmasını" sağlar. Bu öğeler arasında, eylemlerin zaman uyumları, göstergenin dizilişleri, art gönderimleri (Fr. anaphore), ön gönderimleri (Fr. cataphore) ve bağıntı öğeleri (Fr. connecteur) sayılabilir (Subaşı, 1995: 84).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

Problem Durumu

Bu çalışmada, TAV Yayını 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki *Aşk Mektupları* adlı metnin, metin dilbilim açısından taşıdığı değer sorgulanmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Metin dilbilim, metni konu olarak seçen bir alandır. Metin, yalnızca sözcüklerden veya cümlelerden oluşan bir yapı değildir, bir iletişim ögesidir. Bu yönüyle cümlelerin toplamından farklı bir anlam sunmaktadır. Bu durumda dilbilim çalışmalarının daha sağlıklı yapılabilmesi için metin üzerinde ve metin bağlamında çalışılması gerekmektedir.

Bu çalışmanın amacı; TAV Yayını 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki *Aşk Mektupları* adlı metnin, metin dilbilim açısından taşıdığı değeri saptamak ve öyküleyici metinleri metin dilbilimsel yöntemle incelemenin olanaklı ve işlevsel olabileceğini ortaya koymaktır.

Araştırmanın Önemi

Metin, Türkçenin eğitimi ve öğretiminde kullanılan temel araçların başında gelir. Bu durum, metni konu alanı olarak seçen metin dilbilimle Türkçe öğretimini birleştirmiştir. Metin dilbilim üzerine yapılan çalışmalarda değişik yöntemler kullanılmıştır. Bu çalışmada Günay (2007:67)'in anlatı metinleri için belirttiği "betimleme", "çözümleme" ve "yorumlama" basamakları izlenmiş; *Aşk Mektupları* adlı metnin, metin dilbilimin ilkelerine uygunluğu belirlenmiştir. Böylece temelde bir iletişim ögesi olan metni, bütünlük ilkesi doğrultusunda ele almak olanaklı duruma gelmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma; TAV Yayını 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki *Aşk Mektupları* metni ile sınırlıdır.

Yöntem

Bu bölümde çalışmanın modeli, evren ve örneklem ile veri toplama tekniği konuları ele alınacaktır.

Araştırmanın Modeli

Tarama modeline başvuru bu çalışmada, doküman incelemesinden yararlanılmıştır. Tarama modeli geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içerisinde gözlenerek betimlenir (Karasar, 2011: 77).

Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici metinler; örneklemi ise TAV Yayını 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki *Aşk Mektupları* adlı metin oluşturmaktadır.

Veri Toplama Tekniği

Verilerin çözümlenmesi aşamasında öncelikle araştırmaya kaynaklık eden TAV Yayını 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki *Aşk Mektupları* adlı metin, metin dilbilimin olanaklarından yararlanılarak çözümlenmiştir. Metni oluşturan cümleler numaralandırılmış, bu cümlelerin kendi içinde ve birbiriyle ilişkisi, derin yapıdaki rolü ayrıntılı olarak saptanmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde *Aşk Mektupları* öyküsü, üç bölümde çözümlenmiştir. Betimleme bölümünde metin, tür ve içerik yönünden ele alınmış; çözümleme bölümünde metnin bağdaşıklık ve tutarlılık

görünümleri incelenmiş; yorumlama kısmında ise elde edilen verilerden hareketle değerlendirilmelerde bulunulmuştur.

Aşk Mektupları Metninin Bulguları ve Yorumları

Aşk Mektupları Metninin Betimlenmesi

Reşat Nuri Güntekin (1889-1956)'in "Olağan İşler" adlı kitabından alınan metin, günlük ve sıradan bir olayın, içten anlatımla kaleme alındığı bir öyküdür. Anlatı metinleri sınıflamasında görülen öykü, kurmacanın anlatımı üzerine temellenir. İncelenen metinde gerçek veya tasarlanmış bir olayın mizahi anlatımı belirir.

Öykünün izleği, "sevgi ve aşk" üzerine kurulmuştur. Ana kahraman, Rasim, bir akşam okuldan eve dönüşünde kendi adına gelen bir zarf bulur. Zarfın içinde Rasim'e duyduğu sevgi ve bağlılığı anlatan, onunla zamanı geldiğinde evlenmeyi bile düşünen bir genç kızın mektubu vardır. Genç kız, mektupta Rasim'in göndereceği mektupları kendisi için bir teselli kaynağı olarak gördüğünü söyler. On altı yaşında, gençliğe adım atmak üzere olan Rasim, bir genç kız tarafından sevildiğini hisseder ve ona mektuplar yazar. Adının Bedia olduğunu söyleyen genç kız, mektuplarında, Rasim'in yazdıklarından coğrafya ve edebiyatla ilgili çeşitli konulara, okul dönüşü eve gitmesine bile değinir. Birgün okul çıkışında beklediği Rasim'le kılık kıyafetinin dağınıklığı gerekçesiyle görüşmek istemez. Bu duruma üzülen Rasim, düzenli ve özenli biçimde giyinmeye başlar; okul sonrası evinin yolunu tutar, sevdiği kıza bağlılığını belirten mektuplar yazar. Rasim'in annesi, oğluna gönderilen mektupları öğrenince bu üzüntülü durumu, kocasıyla paylaşır. Ahmet Bey, böyle bir kız olmadığını, yaramazlığını ve okuma yazmadaki sorunlarını çözmek için oğluna aşk mektupları yazmaya kendisinin karar verdiğini söyler. Rasim'in, yazdığı mektuplar sayesinde yeni yazıyı öğrenip sınıfını geçeceğine olan inancını dile getirir. Kendisinin de bir zamanlar eski yazıyı eşine mektup yazmak yoluyla öğrendiğini belirtir.

"Aşk Mektupları" metninde öğrenim hayatında yaramazlık, düzensizlik gibi sorunlar yaşayan bir çocuğa, babasının yaklaşımı oldukça dikkat çekicidir. Bilinen yolların tersine baba, çocuğunun gönlüne seslenir. Bir kızın ağzıyla yazdığı mektuplarda, oğlunun düzeltmesi gereken davranışlarına değinir. Ergenlik döneminin yoğun etkisinde olan çocuk, sevdiğinin isteklerini bir bir yerine getirir. Yaramazlığın, düzensizliğin, öğrenme güçlüklerinin yerini uyumluluk, düzenlilik ve öğrenme çabası alır.

Öykünün öznesi çocuk, çalkantılı gençlik dönemini yaşamaktadır. Gençlerin bu dönemde aile bireylerinin yerine arkadaş çevresine yöneldikleri; sevilme, önemsenme, beğenilme gibi duyguları yaşama arzusu içinde oldukları bilinmektedir. "Aşk Mektupları" metninde yazar, "On altı yaşına gelmiş her mektep çocuğu gibi Rasim için de hayatta sevip sevilmekten daha ehemmiyetli bir şey yoktu." (14) sözüyle çocuğun içinde bulunduğu gelişim döneminin doğal bir özelliği olarak sevilme gereksinimini vurgular. Bu duygu, mektubun sıcak havası içinde etkileyici bir biçimde kendini hissettirir. Mektuplarda ölçülü, düzeyli ve sıcak bir anlatımın yeğlendiği görülmür.

Aşk Mektupları Metninin Çözümlemesi

Bu çalışmada incelenen "Aşk Mektupları" metni, geleneksel/klasik öykü planına göre bölümlenmiştir. Geleneksel öykü planı; serim, çatışma, zirve ve çözüm bölümleri üzerine temellenir. Metin; 15 paragraf, 62 cümle ve 477 sözcükten oluşur.

Metinde yazar, sıfır odaklama tekniğini (hâkim bakış ve yazar anlatıcı) kullanır. Bunun yanı sıra Rasim ve Bedia (Rasim'in babası)'nın yazdığı mektuplarda da yazarın kahramanlarla arasındaki mesafeye özen gösterdiği, onları duruma uygun biçimde konumlandığı görülmektedir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

Giriş Bölümü

1-2. paragraf: 1-13. cümlelerde çocuğun okul dönüşünde kendisi adına gelen bir zarfı bulması, genç bir kız tarafından yazıldığı anlaşılan mektubu okuması anlatılmaktadır.

Çatışma Bölümü

3. paragraftan itibaren çatışma bölümü başlar. 14-19. cümlelerde sevilme duygusunu hisseden çocuğun iç dünyasında yaşadıkları üzerinde durulur. *“On altı yaşına gelmiş her mektep çocuğu gibi Rasim için de hayatta sevip seilmekten daha ehemmiyetli bir şey yoktu (14). Bu mektubu okur okumaz yüreğine bir ateştir düştü (15). Tanımadığı bu kıızı deli gibi sevmeye başladı (16). O gece sinemaya gidecekti, vazgeçti (17). Erkenden odasına çekilerek kendisini seven bu genç kıza uzun bir mektup yazdı (18). Mektubu posta kutusuna attığı zaman birdenbire on yaş büyümiş gibi bir gurur duyuyordu (19).”*

20-26. cümlelerde adının Bedia olduğunu söyleyen bu genç kızın Rasim’e düzenli olarak yazması; cevabını geciktirirse ona bağırıp kızması, mektupları biraz daha uzun ve okunaklı yazma isteğine karşılık Rasim’in istenen biçimde mektup yazması söz konusudur. *“Hem de mektuplarınızı çok kısa yazıyorsunuz (22). Benimle fazla konuşmaktan sıkılıyor musunuz yoksa (23)? Mektuplarınızı biraz okunaklı yazıyla yazamaz mısınız (25)? Saatlerce müsveddeler yaparak, kitaplar karıştırarak uzun mektuplar yazıyordu (26).”*

27-35. cümlelerde Bedia, Rasim’e coğrafya ve edebiyatla ilgili sorular yöneltir. *“Evlendiğimiz zaman balayımızı geçirmek için acaba İtalya’ya mı gidelim, İsveç’e mi (29)? Bu iki memleket acaba nasıldır (30)? Ahalisi nasıl yaşar, ne iş görür (31)? Oralara gitmek için hangi denizlerden hangi memleketlerden geçilir (32)? Yahut da sen, Abdülhak Hamit Bey’in Eşber’ini okudun mu (33)? Nerelerini en çok beğendiysen yaz da ben de okuyayım (34). Genç mektepli, nişanlısına karşı küçük düşmemek için coğrafya ve edebiyat kitapları karıştırıyor, onun istediği malumatı toplamak için günlerce çırpınıyordu (35).”*

36-42. cümlelerde Bedia, bir okul dönüşünde Rasim’le kılık kıyafetinin düzensizliğini özensizliğini gerekçe göstererek görüşmez. *“Fakat bir genç kızın sevgilisi olduğunuzu hatırlamamış, çok fena giyinmişsiniz (39). Üstünüz başınız, potinleriniz çamur içindeydi (40)... Çocuk gibi arkadaşlarınızla mı boğuştunuz acaba (41)?.. Bunu görünce sizi mahcup etmekten korkarak yanınıza gelemedim (42).”*

43-47. cümlelerde, Bedia’nın eleştirileri üzerine Rasim, başta kılık kıyafeti olmak üzere, okul çıkışlarında dosdoğru eve gitmeye, sokakta dolaşmamaya, kadar bir dizi davranış değişikliği ile okurun karşısına çıkar. Bu arada yazdığı mektuplarda Bedia’ya duyduğu sevginin ileri bir boyutta olduğu görülür. *“O günden sonra fevkalade dikkat ve ihtimam ile giyinmeye başladı (44). Rasim, dünyada Bedia’sından başka hiçbir kıızı sevemeyeceğine yeminler yazdı ve sokakta dolaşmaya, tesadüf ettiği kızlara göz ucuyla bakmaya cesaret edemez oldu (47).”*

Zirve Bölümü

48-57. cümlelerde Rasim’in annesi Nedime Hanım, oğluna gönderilen mektupları bulur, bundan duyduğu kaygıyı ve üzüntüyü kocasıyla paylaşır. Kocasından meraklanmamasını; sakin, soğukkanlı olmasını, bir çözüm bulmasını ister. *“Bir akşam, Rasim’in annesi Nedime Hanım, kocası Ahmet Bey’i matemli bir çehre ile karşıladı, ağlar gibi bir tavırla (48): Ah bey, başımıza geleni sorma (49). Oğlumuzu Bedia isminde bir kız musallat olmuş (50). Bugün Rasim’in odasını düzeltirken mektuplarını buldum (51). Evladımız elden gidiyor (52). Bir çare bul (53)... Fakat Allah aşkına meraklanma (54)... Sen kanlı adamsın (55)...”*

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

Çözüm Bölümü

56-62. cümlelerde Ahmet Bey, Rasim'e aşk mektuplarını kendisinin gönderdiğini söyler. Oğlunda gözlemlediği düzensizlik, yaramazlık ve öğrenme güçlüğü sorunlarını çözmek için bu yola başvurduğunu belirtir. "Sesini alçaltarak: -Korkma hanım, dedi. Oğlana aşk mektuplarını yazan kız benim (57). Oğlandaki haylazlık arttıkça artıyordu (58). Ne mektepteki hocalar ne ben, bütün gayretimize rağmen ona doğru dürüst yazmayı bile öğretemiyorduk (59). Nihayet düşüne düşüne bu çareyi buldum (60)."

Ahmet Bey'in, oğlunun bu yolla yeni yazıyı öğrenip sınıfını geçeceğine inancı tamdır; kendisinin de bir zamanlar eski yazıyı eşine mektup yazarak öğrendiğini dile getirir. "Rasim'in kızı yazdığı mektuplar sayesinde yeni yazıyı mutlaka öğreneceğinden ve bu sene sınıf geçeceğinden eminim (61). Doğrusunu istersen ben de eski yazıyı vaktiyle sana mektup yaza yaza öğrenmişim (62)."

Aşk Mektupları Metninin Bağdaşıklık Görünümleri

Metindeki Art Gönderim İlişkileri

Art gönderimsel ilişkide, genel metin içinde gönderimde bulunulacak ad önce, gönderim ögesi sonra gelir.

Aşk Mektupları metninde geçen art gönderim türleri aşağıda gösterilmiştir.

Adıl Kullanımıyla Art Gönderim

1. cümlelerin kendi içinde adıl kullanılarak art gönderim yapılmıştır.

"**Rasim**, bir akşam, mektepten döndüğü vakit, **kendi** ismine gelmiş bir zarf buldu (1)."

1. cümledeki "Rasim" adı, aynı cümlede "kendi" adıyla yinelenmiştir.

3. cümle → 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 ve 13. cümleler arasında adıl kullanılarak art gönderim yapılmıştır.

"Rasim Bey, **ben** sizi uzaktan uzağa seven bir genç kızım (3). Çok güzel olduğumu korkmadan söyleyebilirim (4). Dünyada en büyük emelim, **sizin** tarafınızdan sevmek ve sizin zevceniz olmaktır (5). Fakat yaşlarımız çok küçük olduğu için zannederim ki birkaç sene beklemek lazım gelecek (6)... Şimdilik **kendimi** size tanıtmayacağım (7). Mektuplarınızı "....." adresine "post restant" olarak gönderiniz (8). **Benim** fevkalade mutaassıp bir beybabam vardır ki çok nadiren sokağa çıkmamama müsaade eder (9). Mamafihi, belki bir gün ayaküzeri konuşabiliriz (10). **Kendimi** şimdiden sevgiliniz ve nişanlıınız addettiğim için **sizinle** görüşmeyi fena ve ayıp bir şey saymıyorum (11). Evde yalnızlıktan çok canım sıkılıyor (12). Mektuplarınız benim için büyük bir teselli olacaktır (13)."

3. cümlede kullanılan "ben" ve "siz" adılı; 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 ve 13. cümlelerde gizli (ben, benim, siz, sizin) adıları kullanılarak art gönderim yapılmıştır. Ayrıca "ben" adılı, 11. cümlede "kendi" adıyla kullanılmıştır.

14. cümle → 15, 16, 17, 18 ve 19. cümleler arasında adıl kullanılarak art gönderim yapılmıştır.

"On altı yaşına gelmiş her mektep çocuğu gibi **Rasim** için de hayatta sevip sevimden daha ehemmiyetli bir şey yoktu (14). Bu mektubu okur okumaz yüreğine bir ateştir düştü (15). Tanımadığı bu kıızı deli gibi sevmeye başladı (16). O gece sinemaya gidecekti, vazgeçti (17). Erkenden odasına çekilerek kendisini seven bu genç kıza uzun bir mektup yazdı (18). Mektubu posta kutusuna attığı zaman birdenbire on yaş büyümüş gibi bir gurur duyuyordu (19)."

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

14. cümlede kullanılan “Rasim” adı; 15, 16, 17, 18 ve 19. cümlelerde gizli “o” ve “onun” sözcükleriyle yinelenmiştir.

20. cümlelerin kendi içinde adıl kullanılarak art gönderim yapılmıştır. “İsminin **Bedia** olduğunu söyleyen bu genç kız, Rasim’in mektuplarına muntazaman mukabele ediyor, şayet o cevabını bir iki gün geciktirecek olursa kıyametleri koparıyordu (20).” Bu cümlede Bedia adı, gizli “o” adıyla; Rasim adı ise “o” adıyla yinelenmiştir.

21. cümle → 22, 23, 24 ve 25. cümlelerde adıl kullanılarak art gönderim ilişkisi kurulmuştur.

“**Sizi** ne kadar sevdiğini ve kapatıldığı yalnız evde **sizin** mektuplarınızdan başka tesellisi olmadığını söyleyen bir zavallı kızın gözlerini yollarda bırakmak doğru olur mu (21)? Hem de mektuplarınızı çok kısa yazıyorsunuz (22). Benimle fazla konuşmaktan sıkılıyor musunuz yoksa (23)? Bir rica daha (24): Mektuplarınızı biraz okunaklı yazıyla yazamaz mısınız (25)?”

21. cümlede kullanılan “sizi” ve “sizin” adıları; 22, 23, 24 ve 25. cümlelerde gizli “siz”, “size” ve “sizin” adlarıyla yinelenmiştir.

26. cümle içinde adıl kullanılarak art gönderim yapılmıştır. “Genç **mektepli**, akşamları erkenden odasına kapanıyor, sevgilisine **kendini** beğendirmek için saatlerce müsveddeler yaparak, kitaplar karıştırarak uzun mektuplar yazıyordu (26).” Bu cümlede geçen, “genç mektepli” söz öbeğine “kendini”, gizli “onun” ve “o” adıları gönderimde bulunmuştur.

27. cümle → 28. cümle arasında adıl kullanılarak art gönderim yapılmıştır. “**Bedia**, aynı zamanda meraklı bir kızdı (27). Bazen şöyle sualer sorduğu da oluyordu (28).” 27. cümledeki Bedia adı, 28. cümlede gizli “onun” adılı kullanılarak yinelenmiştir.

30. cümle → 31 ve 32. cümleler arasında adıl kullanılarak art gönderim yapılmıştır.

“**Bu iki memleket** acaba nasıldır (30)? Ahalisi nasıl yaşar, ne iş görür (31)? **Oralara** gitmek için hangi denizlerden hangi memleketlerden geçilir (32)?” 30. cümlede kullanılan memleket adına, 31. cümledeki gizli “onun”, 32. cümledeki “oralara” adılı gönderimde bulunur.

33. cümle → 34. cümle arasında adıl kullanılarak art gönderim yapılmıştır. “**Yahut da: Sen, Abdülhak Hamit Bey’in Eşber’ini okudun mu (33)? Nerelerini en çok beğendiysen yaz da ben de okuyayım (34).**”

33. cümledeki “sen” adılı ile Abdülhak Hamit Bey’in Eşber’i ad öbeğine, gizli “sen” ve “onun” adıları gönderimde bulunur.

35. cümlelerin kendi içinde adıl kullanılarak art gönderim ilişkisi sağlanmıştır. “**Genç mektepli, nişanlısına** karşı küçük düşmemek için coğrafya ve edebiyat kitapları karıştırıyor, onun istediği malumatı toplamak için günlerce çırpınıyordu (35).” Bu cümlede “genç mektepli ad grubu gizli “o” adılı ile “nişanlısına” adı “onun” adıyla yinelenmiştir.

37. cümle → 38, 39, 40, 41 ve 42. cümleler arasında art gönderim ilişkisi kurulmuştur.

“**Sizinle** muhakkak görüşmeye karar vermiştim (37). Dün mektep dönüşünüzde yolunuzu bekledim (38). Fakat bir genç kızın sevgilisi olduğunuzu hatırlamamış, çok fena giyinmişsiniz (39). **Üstünüz başınız potinleriniz** çamur içindeydi (40). Çocuk gibi arkadaşlarınızla mı boğuşunuz acaba (41)?.. Bunu görünce **sizi** mahcup etmekten korkarak yanınıza gelmedim (42)?”

37. cümledeki “sizinle” adılı; 38, 39, 40, 41. cümlelerde gizli “sizin” adıyla ve 42. cümledeki “sizi” adıyla yinelenmiştir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

43. cümle → 44, 45 ve 46. cümleler arasında adıl kullanılarak art gönderim yapılmıştır. "**Rasim** fena halde utandı ve üzüldü (43). O günden sonra fevkalade dikkat ve ihtimam ile giyinmeye başladı (44). **Bedia** bir kere de **onun** mektepten çıkar çıkmaz eve gitmemesinden, geceye kadar sokakta dolaşmasından şikâyet etmişti (45). Acaba kendisi evde **onun** için ağlarken o başka kızların peşinde mi geziyordu (46)?"

43. cümledeki Rasim adı, 44. cümledeki gizli "o", 45. cümledeki "onun", 46. cümledeki "onun" ve "o" adlarıyla kullanılmıştır.

45. cümle → 46. cümle arasında adıl kullanılarak art gönderim yapılmıştır. "**Bedia** bir kere de onun mektepten çıkar çıkmaz eve gitmemesinden, geceye kadar sokakta dolaşmasından şikâyet etmişti (45). Acaba **kendisi** evde onun için ağlarken o başka kızların peşinde mi geziyordu (46)?" 45. cümledeki Bedia adı, 46. cümledeki "kendisi" adıyla kullanılmıştır.

50. cümle → 51. cümle arasında adıl kullanılarak art gönderim yapılmıştır. "Oğlumuzu **Bedia** isminde bir kız musallat olmuş (50). Bugün Rasim'in odasını düzeltirken mektuplarını buldum (51)." 50. cümledeki "Bedia isminde bir kız" söz öbeği, 51. cümledeki gizli "onun" adıyla kullanılmıştır.

56. cümle → 57. cümle arasında adıl kullanılarak art gönderim yapılmıştır. "**Ahmet Bey**'de hiçbir meraklanma alameti görünmüyor, bilakis, kıs kıs güliyordu (56). Sesini alçaltarak: Korkma hanım, dedi, oğlana aşk mektuplarını yazan kız benim (57)!.."

56. cümledeki Ahmet Bey adı, 57. cümledeki gizli "onun" ve "o" adılı ile kullanılmıştır.

58. cümle → 59. cümle arasında adıl kullanılarak art gönderim yapılmıştır. "**Oğlandaki** haylazlık artıkça artıyordu (58). Ne mektepteki hocalar ne ben bütün gayretimize rağmen, **ona** doğru dürüst yazmayı bile öğretmiyorduk (59)." 58. cümledeki "oğlandaki" sözcüğüne, 59. cümledeki "ona" adılı gönderimde bulunur.

59. cümle → 60, 61 ve 62. cümleler arasında adıl kullanılarak art gönderim yapılmıştır.

Ne mektepteki hocalar ne **ben** bütün gayretimize rağmen, ona doğru dürüst yazmayı bile öğretmiyorduk (59). Nihayet, düşünce düşünce bu çareyi buldum (60). Rasim'in kıza yazdığı mektuplar sayesinde yeni yazıyı mutlaka öğreneceğinden ve bu sene sınıf geçeceğinden eminim (61). Doğrusunu istersen ben de eski yazıyı vaktiyle sana mektup yaza yaza öğrenmişim (62)!.. 59. cümledeki "ben" adılı; 60, 61 ve 62. cümlelerde gizli "ben" adılına karşılır.

Metindeki Ön Gönderim İlişkileri

Metnin bağdaşıklığını sağlayan araçlardan biri de ön gönderim ilişkisidir. Yılmaz (2007:3), metindeki ön gönderim ilişkisinin genellikle adıl ile kurulduğunu söyler. Anlatıda önce gönderimde bulunulan ögeyi tanıtan ifadeler ve bir adıla yer verilir, ardından gelen cümle veya cümlelerde gönderimde bulunulan nesne, kişi veya durumun adı söylenir.

Metinde yer alan ön gönderim ilişkileri aşağıda gösterilmiştir.

3. cümle → 4, 5. cümleler arasında ön gönderim ilişkisi kurulmuştur. "**Rasim Bey**, **ben** sizi uzaktan uzağa seven bir **genç kızım** (3). Çok güzel olduğumu korkmadan söyleyebilirim (4). Dünyada en büyük emelim, sizin tarafınızdan sevmek ve sizin zevceniz olmaktır (5)." 3. cümledeki "ben" adılına; "genç kız" ve gizli ben, benim adlarını gönderimde bulunur.

11. cümlede ön gönderim ilişkisi kurulmuştur. "**Kendimi** şimdiden sevgiliniz ve nişanlınız addettiğim için sizinle görüşmeyi fena ve ayıp bir şey saymıyorum(11)."

14. cümlede ön gönderim ilişkisi kurulmuştur. "**On altı yaşına gelmiş her mektep çocuğu** gibi **Rasim** için de hayatta sevip sevmekten daha ehemmiyetli bir şey yoktu (14)."

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

16. cümle → 18, 20, 21, 39, 50. cümleler arasında ön gönderim ilişkisi kurulmuştur. “**Tanımadığı bu kıza deli gibi sevmeye başladı (16). Erkenden odasına çekilerek kendisini seven bu genç kıza uzun bir mektup yazdı (18). İsminin Bedia olduğunu söyleyen bu genç kız, Rasim’in mektuplarına muntazaman mukabele ediyor, şayet o cevabını bir iki gün geciktirecek olursa kıyametleri koparıyordu (20). Sizi ne kadar sevdiğini ve kapatıldığı yalnız evde sizin mektuplarınızdan başka tesellisi olmadığını söyleyen bir zavallı kızın gözlerini yollarda bırakmak doğru olur mu (21)?.. Fakat bir genç kızın sevgilisi olduğunuzu hatırlamamış, çok fena giyinmişsiniz (39). Oğlumuzu Bedia isminde bir kız musallat olmuş (50).**”

16. cümledeki “tanımadığı bu kız” söz öbeği; 18. cümlede “kendisini seven bu genç kız”, 20. cümlede “İsminin Bedia olduğunu söyleyen bu genç kız”, 21. cümlede “sizi ne kadar sevdiğini ve kapatıldığı yalnız evde sizin mektuplarınızdan başka tesellisi olmadığını söyleyen bir zavallı kız”, 39. cümlede “bir genç kız”, 50. cümlede “Bedia isminde bir kız” şeklinde ayrıntılı anlatılmıştır.

48. cümle → 49, 50 ve 52. cümleler arasında ön gönderim ilişkisi kurulmuştur.

“**Bir akşam, Rasim’in annesi Nedime Hanım, kocası Ahmet Bey’i matemli bir çehre ile karşıladı, ağlar gibi bir tavırla (48): Ah bey, başımıza gelenleri sorma (49). Oğlumuzu Bedia isminde bir kız musallat olmuş (50). Evladımız elden gidiyor (52).**”

49. cümledeki “başımıza gelenleri”, 50. cümledeki “musallat olmuş” ve 52. cümledeki “elden gidiyor” sözcük grupları; 48. cümledeki “matemli bir çehre ile karşıladı” sözcük grubuna gönderimde bulunur.

Metindeki Bağını Ögeleri

Bağını ögesi, metindeki bağdaşıklığı sağlayan ögelerden biridir. Günay (2007:77) bağını ögesini, “iki ya da daha fazla cümle arasında ilişki kuran dilsel göstergeler” şeklinde tanımlar. Subaşı (2003:43), bu dilsel göstergeleri, bağını ögesi olarak kullanım işlevine göre üç grupta toplar: Birincisi karşıtlık, açıklama yapmak için ayrıntılama; ikincisi düşünceyi ekleme ve çeşitlendirmek için genişletme; üçüncüsü ise yer ve zaman belirtme, neden, koşul göstermek için güçlendirme.

Metinde geçen bağını ögeleri ve işlevleri metinden alıntılanarak aşağıda gösterilmiştir.

- **Fakat** yaşlarımız çok küçük olduğu için zannedirim ki birkaç sene beklemek lazım gelecek (6)... (karşıtlık)
- **Mamañih**, belki bir gün ayaküzeri görüşebiliriz(10). (Karşıtlık)
- **Hem de** mektuplarınızı çok kısa yazıyorsunuz (sürerlik)
- **Bazen de** şöyle sualler sorduğu da oluyordu (28). (zaman)
- **Yahut da:** Sen, Abdülhak Hamit Bey’in Eşber’ini okudun mu (33)? (sürerlik)
- **Fakat** bir genç kızın sevgilisi olduğunuzu hatırlamamış, çok fena giyinmişsiniz (39). (karşıtlık)
- **Acaba** kendisi evde onun için ağlarken o başka kızların peşinde mi geziyordu (46)? (sürerlik/kuşku)
- **Fakat** Allah aşkına meraklanma (54)... (karşıtlık)
- **Ne** mektepteki hocalar **ne** ben, bütün gayretimize rağmen ona doğru dürüst

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

yazmayı bile öğretmiyorduk (59). (olumsuzluk)

- Doğrusunu istersen ben **de** eski yazıyı vaktiyle sana mektup yazı yazı öğrenmişim (62)!.. (sürerlik)

Belirteçle oluşturulan bağıntı öğeleri

17. cümle → 18. cümle arasında "erkenden" zaman belirteci kullanılarak bağıntı kurulmuştur. "O gece sinemaya gidecekti vazgeçti (17). **Erkenden** odasına çekilerek kendisini seven bu genç kıza uzun bir mektup yazdı (18)."

27. cümle → 28 ve 29. cümleler arasında zaman belirteçleriyle bağıntı sağlanmıştır. "Bedia, aynı zamanda meraklı bir kızdı (27). **Bazen** şöyle sualler sorduğu da oluyordu (28): **Evlendiğimiz zaman** balayımızı geçirmek için acaba İtalya'ya mı gidelim, İsveç'e mi (29)?"

29. cümle → 32. cümle arasında yer belirteci kullanılarak bağıntı kurulmuştur. "**Oralara** gitmek için hangi denizlerden hangi memleketlerden geçilir (32)?"

33. cümle → 34. cümle arasında yer belirteci kullanılarak bağıntı sağlanmıştır. "Yahut da: Sen, Abdülhak Hamit Bey'in Eşber'ini okudun mu (33)? **Nerelerini** en çok beğendiysen yaz da ben de okuyayım (34)."

37. cümle → 38. cümle arasında zaman belirteci kullanılarak bağıntı kurulmuştur. "Sizinle muhakkak görüşmeye karar vermişim (37). **Dün** mektep dönüşünüzde yolunuzu bekledim (38)."

41. cümle → 42. cümle arasında zaman belirteci kullanılarak bağıntı sağlanmıştır. "Çocuk gibi arkadaşlarınızla mı boğuşmuşunuz acaba (41)?.. **Bunu görünce** sizi mahcup etmekten korkarak yanınıza gelemedim (42)."

43. cümle → 44. cümle arasında zaman belirteci kullanılarak bağıntı kurulmuştur. "Rasim fena halde utandı ve üzüldü (43). **O günden sonra** fevkalade dikkat ve ihtimam ile giyinmeye başladı (44)."

45. cümle → 46. cümle arasında zaman belirteci kullanılarak bağıntı sağlanmıştır. "Bedia, **bir kere** de onun mektepten çıkar çıkmaz eve gitmemesinden, geceye kadar sokakta dolaşmasından şikâyet etmişti (45). Acaba kendisi evde onun için **ağlarken** o başka kızların peşinde mi geziyordu (46)?.."

50. cümle → 51. cümle arasında zaman belirteci kullanılarak bağıntı kurulmuştur. "Oğlumza Bedia isminde bir kız musallat olmuş (50). **Bugün** Rasim'in odasını düzeltirken mektuplarını buldum (51)."

59.cümle → 60. cümle arasında zaman belirteci kullanılarak bağıntı sağlanmıştır. "Ne mektepteki hocalar ne ben bütün gayretimize rağmen, ona doğru dürüst yazmayı bile öğretmiyorduk (59). **Nihayet** düşüne düşüne bu çareyi buldum (60)..."

Metinde geçen bağıntı öğeleri cümleler arası bağdaşıklığı sağlayarak izleğin çizgisel gelişimine katkıda bulunmuştur.

Kelime Bağdaşıklığı

1. cümle → 2, 8, 19, 20, 26 ve 57. cümlede kelime bağdaşıklığı kurulmuştur.

"Rasim, bir akşam, mektepten döndüğü vakit, kendi ismine gelmiş bir **zarf** buldu (1). İçinde, **çiçekli bir kâğıt** üstüne, **yeni yazı** ile şu **satırlar** yazılıydı (2): **Mektuplarınızı** "... **adresine** "**post restant**" olarak **gönderiniz** (8). Mektubu **posta kutusuna** attığı zaman birdenbire on yaş büyümüş gibi bir gurur duyuyordu (19). İsminin Bedia olduğunu söyleyen bu genç kız, Rasim'in mektuplarına muntazaman **mukabele ediyor**, şayet o **cevabını** bir iki gün geciktirecek

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

olursa kıyametleri koparıyordu (20). Genç mektepli, akşamları erkenden odasına kapanıyor, sevgilisine kendisini beğendirmek için saatlerce **müsveddeler** yaparak, kitapları karıştırarak uzun mektuplar yazıyordu (26). Sesini alçaltarak: - Korkma hanım, dedi, oğlana **aşk mektuplarını** yazan kız benim (57)!..”

1. cümledeki “zarf” sözcüğüne; 2. cümledeki “çiçekli bir kâğıt”, yeni yazı”, “satırlar”, 8. cümledeki “mektup”, adres”, “post restant”, “gönder-”, 19. cümledeki “posta kutusu”, 20. cümledeki “mukabele et-”, “cevap”, 26. cümledeki “müsvedde”, 57. cümledeki “aşk mektupları” sözcük ve sözcük grupları gönderimde bulunur. Kelime bağdaşıklığının buradaki işlevi, öykünün varlık kadrosunda önemli bir yer tutan “mektup” la ilgili öğeleri betimlemektir.

3. cümle → 4, 5 ve 11. cümleler arasında kelime bağdaşıklığı yapılmıştır. “*Rasim Bey, ben sizi uzaktan uzağa seven bir **genç kızım** (3). Çok **güzel** olduğumu korkmadan söyleyebilirim (4). Dünyada en büyük **emelim** sizin tarafınızdan **sevilmek** ve sizin **zevce**niiz olmaktadır (5). Kendimi şimdiden **sevgiliniz** ve **nişanlı**nuz addettiğim için sizinle görüşmeyi fena ve ayıp bir şey saymıyorum (11).*

3. cümledeki “genç kız” sözcük öbeğine; 4. cümledeki “güzel”, 5. cümledeki “emel”, “sevilmek”, “zevce”, 11. cümledeki “sevgili”, “nişanlı” sözcükleri gönderimde bulunur. Burada okur, öykünün kurgusu içinde yer alan bir kahramanın özelliklerini ve isteklerini tanır.

39. cümle → 40 ve 41. cümleler arasında kelime bağdaşıklığı kurulmuştur. “*Fakat bir genç kızın sevgilisi olduğunuzu hatırlamamış, çok fena giyinmişsiniz (39). Üstünüzün başınız potinleriniz çamur içindeydi (40)... Çocuk gibi arkadaşlarınızla mı boğuşmuşsunuz acaba (41)?..*”

39. cümledeki **çok fena giyinmişsiniz** sözü, 40 ve 41. cümlelerde verilen durumlarla benzer çağrışımları oluşturmaktadır. Buradaki amaç öykünün ana kahramanının önemli bir sorununa dikkati çekmektedir.

48. cümle → 49, 50 ve 52. cümleler arasında kelime bağdaşıklığı kurulmuştur.

“*Bir akşam, Rasim’in annesi Nedime Hanım, kocası Ahmet Bey’i **matemli bir çehre** ile karşıladı, ağlar gibi bir tavırla (48): Ah bey, **başımıza gelenleri** sorma (49). Oğlumuz Bedia isminde bir kız **musallat olmuş** (50). Evladımız **elden gidiyor** (52).*”

48. cümledeki **matemli bir çehre** söz öbeğini çağrıştıran sözler, 49. cümledeki **başımıza gelenleri** (**başına gelmek**), 50. cümledeki **musallat olmak**, 52. cümledeki **elden gitmek** söz öbekleridir. Kelime bağdaşıklığının buradaki işlevi, oğluna gönderilen aşk mektuplarını bulan annenin yaşadığı kaygı ve üzüntü duygularını anlatmaktır. Yazar, burada Türkçenin söz varlığı içinde yer alan deyimleri kullanarak anlatımı etkili kılmıştır.

Metinde Yinelenen Öğeler

“Aşk Mektupları” metni, duygusallığının yanında gülmece yönüyle dikkat çekmektedir. Metnin bu özelliği, sözcük seçimine ve söz varlığına yansımıştır. Metinde 13 kez geçen “mektup” sözcüğü; zarf, çiçekli bir kâğıt, yeni yazı, satır, adres, “post restant” (alıcısı tarafından postaneden alınmak üzere gönderilen mektup veya paket), göndermek, posta kutusu, mukabele etmek, cevap, müsvedde gibi çağrışımlarıyla kullanılarak metnin bağdaşıklığı sağlanmıştır.

Metinde “sevgili”, “nişanlı”, “sevmek”, “sevilmek”, “genç kız”, “güzel”, “emel”, “zevce”, “yüreğine ateş düşmek”, “evlenmek” gibi sevgi ve aşk izleğini yansıtan öğelere yer verilmesi, metnin bağdaşıklığını güçlendirmiştir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

"Aşk Mektupları" Metninin Tutarlılık Görünümleri

Karşılaştırma

Metinde karşılaştırma ilişkisinin kurulmasıyla okurun derin yapıdaki çıkarımları ve sezdirimleri algılayabilmesi amaçlanır (Yılmaz, 2007:6). Okur, metnin anlam bütünlüğünü kavramayı ve iletiler yorumlamayı, karşılaştırma ilişkileri kurmak yoluyla edinir. Metnin derin yapısında tutarlılığı sağlamak amacıyla yapılan karşılaştırmalara aşağıda yer verilmiştir.

2. paragraf: "Çok güzel olduğumu korkmadan söyleyebilirim (4). Dünyada en büyük emelim, sizin tarafınızdan sevmek ve sizin zevceniz olmaktır (5). Fakat yaşlarımız çok küçük olduğu için zannedirim ki birkaç sene beklemek lazım gelecek (6)..."

Mektupta yer alan bu cümlelerde mektup yazarı, güzelliğini, gerçekleştirilmesi zamana bağlı isteğini yüceltmekte, yaşlarının küçüklüğü nedeniyle zamanı öne çıkarmaktadır. Burada, metinsellik ölçütleri içinde yer alan ikna edicilik (inandırıcılık) amacını gerçekleştirmek için karşılaştırma yapmıştır.

3. paragraf: "O gece sinemaya gidecekti, vazgeçti (17). Erkenden odasına çekilerek kendisini seven bu genç kıza uzun bir mektup yazdı (18). Mektubu posta kutusuna attığı zaman birdenbire on yaş büyümüş gibi bir gurur duyuyordu (19)."

Öykü öznesinin yaşadığı duygu yoğunluğu anlatılmakta, gönderdiği mektuptan sonra "on yaş büyümüş" olduğu duygusuna yer verilmektedir. Böylece ana kahramanın, mektubu göndermeden önceki durumu ile mektubu gönderdikten sonraki durumu karşılaştırılmaktadır. Burada karşılaştırma, öykü öznesinin yaşadığı değişimi sağlayıcı bir öge durumundadır.

4-5. paragraf: "İsminin Bedia olduğunu söyleyen bu genç kız, Rasim'in mektuplarına muntazaman mukabele ediyor, şayet o cevabını bir iki gün geciktirecek olursa kıyametleri koparıyordu (20). Sizi ne kadar sevdiğini ve kapatıldığı yalnız evde sizin mektuplarınızdan başka tesellisi olmadığını söyleyen bir zavallı kızın gözlerini yollarda bırakmak doğru olur mu (21)? Hem de mektuplarınızı çok kısa yazıyorsunuz (22). Benimle fazla konuşmaktan sıkılıyor musunuz yoksa? (23). Bir rica daha (24): Mektuplarınızı biraz okunaklı yazıyla yazamaz mısınız (25)?"

Bu bölümde Bedia'nın düzenli olarak mektup yazmasına karşılık Rasim'in buna yeterince uymadığı; Bedia'nın, Rasim'in gönderdiği mektuplar dışında bir tesellisi olmadığı; bununla birlikte bu mektupların kendisinininkilere göre kısa ve daha az okunaklı oluşu üzerinde durularak karşılaştırmaya başvurulmuştur. Bu cümlelerde karşılaştırmacının işlevi, öykü öznesini, mektup gönderme ve yazma konusunda düşündürmektedir.

7-8. paragraf: "Bazen şöyle sualer sorduğu da oluyordu (28): Evlendiğimiz zaman balayımızı geçirmek için acaba İtalya'ya mı gidelim, İsveç'e mi (29)? Bu iki memleket acaba nasıldır (30)? Ahalisi nasıl yaşar, ne iş görür (31)? Oralara gitmek için hangi denizlerden hangi memleketlerden geçilir (32)? Yahut da: Sen, Abdülhak Hamit Bey'in Eşber'ini okudun mu (33)? Nerelerini en çok beğendiysen yaz da ben de okuyayım (34)." Bu cümlelerde coğrafya ve edebiyatla ilgili konular, karşılaştırma konusu edilerek öykü öznesini düşündürmek, inceleme ve araştırmaya yöneltmek amaçlanmıştır.

11. paragraf: "Rasim fena halde utandı ve üzüldü (43). O günden sonra fevkalade dikkat ve ihtimam ile giyinmeye başladı (44)." Yazar, öykü öznesinin giyim kuşamı konusunda karşılaştırma yaparak yaşadığı değişimi anlatmaktadır.

12. paragraf: "Bedia bir kere de onun mektepten çıkar çıkmaz eve gitmemesinden, geceye kadar sokakta dolaşmasından şikâyet etmişti (45). Acaba kendisi evde onun için ağlarken o başka kızların peşinde mi geziyordu (46)? Rasim, dünyada Bedia'sından başka hiçbir kıızı

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

sevemeyeceğine yeminler yazdı ve sokakta dolaşmaya, tesadüf ettiği kızlara göz ucuyla bakmaya cesaret edemez oldu (47)."

Bu cümlelerde mektup yazarı (Bedia), kendisi ile Rasim'i sevgi bağlılığı konusunda karşılaştırmakta; kendisinin akıttığı gözyaşlarına karşılık Rasim'in tutumunu sorgulamaktadır. Ayrıca bu bölümde yazar, Bedia ile onun dışındaki kızları karşılaştırarak Bedia'nın, Rasim için taşıdığı değeri anlatmaktadır.

15. paragraf: *"Rasim'in kıza yazdığı mektuplar sayesinde yeni yazıyı mutlaka öğreneceğinden ve bu sene sınıf geçeceğinden eminim (61). Doğrusunu istersen ben de eski yazıyı vaktiyle sana mektup yazı yazıya öğrenmiştim (62)!.."*

Bu bölümde Rasim'in kıza yazdığı mektuplarla yeni yazıyı öğrenmesi ile Rasim'in babasının, eşine yazdığı mektuplarla eski yazıyı öğrenmesi karşılaştırılmaktadır. Bu karşılaştırmalar, baba-oğul eski yazı-yeni yazı biçiminde belirginlik kazanır. Rasim'in babası, kendi yaşamında deneyip başarılı olduğu bir konuda oğlunu yönlendirmiştir. Karşılaştırmanın buradaki işlevi, öykünün temel sorunu olan mektubu yazanın kimliği ve yazma amacı konularına ışık tutmaktır.

Örneklendirme-Özelleştirme

Kanıtlayıcı metinlerde örneklendirme, soyut bir düşüncenin anlaşılmasına kolaylık sağlar. Özelleştirmelerin ve örneklendirmelerin yazarın iletmek istediğini somutlama işlevi vardır (Günay, 2007:328).

Metinde geçen örneklendirme-özelleştirme yapılarına aşağıda yer verilmiştir.

1. paragraf: *"Rasim, bir akşam, mektepten döndüğü vakit, kendi ismine gelmiş bir zarf buldu (1). İçinde, çiçekli bir kâğıt üstüne yeni yazı ile şu satırlar yazılıydı (2):"* Bu cümlelerde sözü edilen zarfa ilişkin bilgiler verilmiştir.

3. paragraf: *"On altı yaşına gelmiş her mektep çocuğu gibi Rasim için de hayatta sevilmeekten daha ehemmiyetli bir şey yoktu (14). Bu mektubu okur okumaz yüreğine bir ateştir düştü (15)."* Yazar, öykünün öznesi durumunda olan Rasim'in iç dünyasını anlatırken okurun, bu özel alanı tanınmasını sağlamaktadır.

7. paragraf: *"Bedia, aynı zamanda meraklı bir kızdı (27). Bazen şöyle sualler sorduğu da oluyordu (28): 'Evlendiğimiz zaman balayımızı geçirmek için acaba İtalya'ya mı gidelim, İsveç'e mi (29)? Bu iki memleket acaba nasıldır (30)? Ahalisi nasıl yaşar, ne iş görür (31)? Oralara gitmek için hangi denizlerden hangi memleketlerden geçilir (32)? Yahut da: Sen, Abdülhak Hamit Bey'in Eşber'ini okudun mu? (33) Nerelerini en çok beğendiysen yaz da ben de okuyayım (34)."* Yazar, burada coğrafya ve edebiyatla ilgili özel alanları örneklendirerek tutarlılığı sağlamaya çalışmaktadır.

14. paragraf: *Bir akşam, Rasim'in annesi Nedime Hanım, kocası Ahmet Bey'i matemli bir çehre ile karşıladı, ağlar gibi bir tavırla (48): Ah bey, başımıza geleni sorma (49). Oğlumuz Bedia isminde bir kız musallat olmuş (50). Bugün Rasim'in odasını düzeltirken mektuplarını buldum (51).* Burada, öyküdeki kıza ilişkin bilgiler özelleştirme yapılarak verilmektedir.

Genelleştirme

Metinde yer alan genelleştirilmiş yargılar, aşağıda gösterilmiştir.

4. paragraf: *"İsminin Bedia olduğunu söyleyen bu genç kız, Rasim'in mektuplarına muntazaman mukabele ediyor, şayet o cevabını bir iki gün geciktirecek olursa kıyametleri koparıyordu (20). Sizi ne kadar sevdiğini ve kapatıldığı yalnız evde sizin mektuplarınızdan başka"*

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

tesellisi olmadığını söyleyen bir zavallı kızın gözlerini yollarda bırakmak doğru olur mu (21)? Hem de mektuplarınızı çok kısa yazıyorsunuz (22). Benimle fazla konuşmaktan sıkılıyor musunuz yoksa (23)? Bir rica daha: Mektuplarınızı biraz okunaklı yazıyla yazamaz mısınız (25)?”

Öykü öznesinin yazdığı mektuplar, eleştiri konusu edilerek genellemeye başvurulmuştur. Genelleştirme, öykü öznesinin temel sorunlarından biri olan yazma konusunu içermektedir.

15. paragraf: *Oğlandaki haylazlık arttıkça artıyordu (58). Ne mektepteki hocalar ne ben, bütün gayretimize rağmen ona doğru dürüst yazmayı bile öğretemiyorduk (59).* Yazar, öykü öznesinin yaşadığı sorunları genelleştirerek vermektedir.

Neden-Sonuç İlişkisi

Metinde kurulan neden-sonuç ilişkisi, derin yapıya gönderimde bulunur. Neden-sonuç ilişkisi belirten cümleler, daha önce anılan durumları çağırıştırır. Böylece ileti, okurun zihninde canlı tutulur. Metinde karşılaşılan neden-sonuç ilişkileri, izleği anlaşılır kılmaya ve anlamı tutarlı duruma getirmeye yöneliktir.

“*Fakat yaşlarımız çok küçük olduğu için zannederim ki birkaç sene beklemek lazım gelecek (16).*” (Birkaç sene beklemenin nedeni, onların yaşlarının küçük olması)

“*Benim fevkalade mutaassıp bir beybabam vardır ki çok nadiren sokağa çıkmamama müsaade eder (9).*” (Sokağa çıkmasına çok nadiren müsaade etmesinin nedeni, fevkalade mutaassıp bir beybabasının olması)

“*Kendimi şimdiden sevgiliniz ve nişanlınız addettiğim için sizinle görüşmeyi fena ve ayıp bir şey saymıyorum (11).*” (Görüşmenin fena ve ayıp sayılmamasının nedeni, kendisini onun nişanlısı ve sevgilisi sayması)

“*Evde yalnızlıktan çok canım sıkılıyor (12).*” (Can sıkıntısının nedeni yalnızlık)

“*Genç mektepli, akşamları erkenden odasına kapanıyor, sevgilisine kendini beğendirmek için saatlerce müsveddeler yaparak, kitaplar karıştırarak uzun mektuplar yazıyordu (26).*” (Uzun mektuplar yazmasının nedeni/amacı, kendisini sevgilisine beğendirmek)

“*Evlendiğimiz zaman balayımızı geçirmek için acaba İtalya’ya mı gidelim, İsveç’e mi (29)?*” (İtalya’ya veya İsveç’e gitme nedeni/amacı, balayını geçirmek)

“*Oralara gitmek için hangi denizlerden hangi memleketlerden geçilir (32)?*” (Memleketlerden geçilme nedeni/amacı, oralara gitmek)

“*Genç mektepli, nişanlısına karşı küçük düşmemek için coğrafya ve edebiyat kitapları karıştırıyor, onun istediği malumatı toplamak için günlerce çırpınıyordu (35).*” (Coğrafya ve edebiyat kitapları karıştırma nedeni/amacı, nişanlısına karşı küçük düşmemek; günlerce çırpınmanın nedeni/ amacı, onun istediği malumatı toplamak)

“*Bunu görünce sizi mahcup etmekten korkarak yanınıza gelmedim (42).*” (Onun yanına gelememesinin nedeni, onu mahcup etmekten korkması)

“*Bedia bir kere de onun mektepten çıkar çıkmaz eve gitmemesinden, geceye kadar sokakta dolaşmasından şikâyet etmişti (45).*” (Şikâyet nedeni, mektep dönüşü eve gitmeyip sokakta dolaşmak)

“*Oğlandaki haylazlık arttıkça artıyordu (58). Ne mektepteki hocalar ne ben, bütün gayretimize rağmen ona doğru dürüst yazmayı bile öğretemiyorduk (59).*” (Yazmayı öğretememe nedeni, oğlanın haylazlığının artması)

Turkish Studies

“*Rasim’in kıza yazdığı mektuplar sayesinde yeni yazıyı mutlaka öğreneceğinden ve bu sene sınıf geçeceğinden eminim (61).*” (Yeni yazıyı öğrenerek sınıf geçeceğinden emin olmasının nedeni, kıza yazdığı mektuplar)

“*Fakat Allah aşkına meraklanma (54)... Sen kanlı adamsın (55)...*” Meraklanmamasını isteme nedeni, onun kanlı adam (öfkeli, sinirli bir insan) olmasıdır.

Aşk Mektupları Metninin Yorumlanması

Aşk Mektupları metni öykü türünde yazılmış bir eserdir. Günay’ın (2007:54) anlatısal metinler içinde yer verdiği öykü, kurmaca nitelikli olduğundan göndergesi kendi üzerine olan bir anlatıdır. Bu tür metinlerde dil, özellikle sanat (şiirsellik, yananlamsal, sözbilimsel, estetik) işleviyle kullanılır.

Öyküde aşkın yardımıyla kimi gençlik sorunlarının çözülmesi üzerinde durulmaktadır. Yazar, bu doğrultuda öykünün başkişisini işlemiştir. Uzmanların “gence hiçbir şey anlatamadığımız için, anlatma çabasının yoğun olarak sürdürüldüğü dönem” şeklinde açıkladıkları ergenlik dönemini yaşayan Rasim, bir akşam okul dönüşü kendi adına gelen zarfı okuyuncaya dek yaramazlık, düzensizlik ve öğrenme güçlüğü gibi sorunlar yaşamaktadır.

Öykü öznesinin, bulunduğu yaş dönemi, karşı cinse duyduğu ilgiyi anlaşılır kılmaktadır. Yavuzer (2004:294) ergenin zamanla karşı cinse olan düşmanca duygularının (antagonizm) yerini ilgiye bıraktığını, bu ilginin erkeklerde genel olarak on altı yaşından sonra geliştiğini söyler. Bu durumda yazarın kişileri seçiminde her bakımdan bilinçli olduğu görülmektedir.

Öykünün başkişisi Rasim’in duygusal coşku ve taşkınlık, kolay etkilenme, ilgi çekme, rol sahibi olma çabası gibi özelliklerini mektupların satır aralarından okumak olanaklıdır. Kuşkusuz bunu, gençlik çağına özgü, psikososyal özellikler içinde değerlendirmek gerekir.

Öykünün başkişisi, hedef kitlenin gelişim özellikleri düşünülerek seçilmiştir. Rasim, temelde kimi gençlik sorunları yaşayan akran grubunu temsil etmektedir. Son derece çalkantılı bir dönemi yaşayan gençlerde görülen sorunların çözümünde aile-okul iş birliğinin kimi zaman istenen sonucu vermediği bilinir. İncelenen öykü için de bu durum söylenebilir. İşlerin çıkmaza girdiği anlarda anne babanın izleyeceği kimi yöntemler, şaşırtıcı sonuçlar doğurabilir. Öykü öznesinin babası, “bir genç kızın ağzı” ile yazdığı içtenlikli mektupların yardımıyla oğlunda görmeyi arzuladığı değişikliği sağlar. Bu parlak düşüncenin istenen sonucu vermesinde, mektup türünün kendine özgü gücü ve aşk duygusunun varlığı etkili olmuştur.

Öykünün yazarı Reşat Nuri Güntekin, yazdığı öykülerde evlilik başta olmak üzere toplumsal konulara eğilmiştir. Evliliğin her yönünü ele alan hikâyelerinin yanı sıra gençleri ilgilendiren konuların olduğu hikâyeler de vardır. Aşk Mektupları metninde hedef kitle olarak seçilen çocukluk/gençlik dönemini yaşayan kişilerin varlığı bu gerçeği ortaya koymaktadır. Yazarın öyküdeki duygusal boyutu olabildiğince gerçekçi, inandırıcı vermeye çalıştığı söylenebilir. Rasim-Bedia arasında süren mektuplaşmalarda doğallığın ve içtenliğin korunması, mantıklı bir planın varlığı bunu göstermektedir.

İncelenen öykünün duygusal havasının yanında mizahi (gülmece) yönünü de vurgulamak gerekir. Öykü boyunca başkişiyeye gönderilen zarfın sahibi, merak uyandırıcı işlevini korur. Öykü öznesinin babasının, eşine yaptığı açıklamalar, öykünün üzerindeki sır perdesini aralar. “*Ahmet Bey’de hiçbir meraklanma alameti görünmüyor, bilakis kıs kıs gülüyordu (56). Sesini alçaltarak: - Korkma hanım, dedi, oğluna aşk mektuplarını yazan kız benim (57)!*” sözleriyle yazar, gülmece ögesini etkili biçimde kullanmıştır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

Yazarın niyeti, kimi gençlik sorunlarının çözümünde yetişkinleri, değişik açılardan düşündürmek, gençlere yaklaşım biçimlerini sorgulamaktır. Genç bireye, yaşadığı değişimi göz önünde bulundurarak yaklaşmak, onun iç dünyasını tanımaya çalışmak gerekir. Aşk Mektupları öyküsünde alışılmamış bir yöntem -bir genç kızın ağzıyla mektup yazma- başvurularak öykünün öznesinin istenmeyen davranışlarında düzelmeler görülmesi söz konusudur. Bu durumda yazar, hedef kitleye yaklaşımda duygusallığın etkin rolünü göstermek istemiştir.

Metin 15 paragraf, 62 cümle ve 477 sözcükten oluşmaktadır. Metinde art gönderimlere sık yer verilmesi, bağdaşıklığı sağlamak amacının yanı sıra dil ekonomisi ile de ilgilidir. Özellikle adıl kullanılarak yapılan yoğun gönderimlerin metni tutarlı kıldığı söylenebilir.

Öyküdeki kişilerin dil kullanımı, kendi gerçek yaşam ortamlarına/durumlarına uygundur. Duygusal ve gündelik dil biçimleri, öykü kişilerinin dil kullanım özellikleridir. Öyküde yer alan 62 cümlelerin 32'si eylemsiyle kurulan (girişik) birleşik cümle, 19'u tek yargılı (yalın/basit) cümle, 8'i sıralı cümle ve 3'ü bağlı cümledir. Burada yazar, Türkçenin cümle yapısı içinde var olan eylemsilerle (ortaç, ulaç, ad eylem) anlatımı genişletme olanağından özellikle yararlanmıştır. Ayrıca bu cümle yapısı, anlatı metinlerinde belirgin biçimde kullanılır. Öyküdeki 52 cümle eylem, 10 cümle ad türündedir. Bu durum, öyküde devinimin öne çıkarıldığını göstermektedir. Yazar, Türkçenin cümle yapısına uygun olan kurallı cümleleri yeğlemiş, öyküdeki cümlelerin 42'sini olumlu, 10'unu olumsuz, 10'unu da soru cümleleriyle oluşturmuştur. Soru cümlelerinin bulunduğu cümlelerde başta duygusallık olmak üzere istek, merak gibi duygular söz konusudur.

Öyküde yazım yanlışlarına rastlanmamakla birlikte aşağıda belirtilen yerlerde anlatım bozuklukları veya noktalama işaretlerinin eksikliği görülmektedir:

"O gece sinemaya gidecekti, (gitmekten) vazgeçti (17)." (Yer tamlayıcısı eksik)

"İsminin Bedia olduğunu söyleyen bu genç kız, Rasim'in mektuplarına muntazaman mukabele ediyor, şayet o cevabını bir iki gün geciktirecek olursa kıyametler koparıyordu (20)" ("O" sözcüğü adıl iken virgülmün olmayışı nedeniyle anlam karmaşası yaşanmaktadır.)

"Oralara gitmek için hangi denizlerden hangi memleketlerden geçilir (32)?" cümlesinde eş görevli sözcükler arasına getirilmesi gereken virgül bulunmamaktadır.

"Üstünüz başınız potinleriniz çamur içindeydi (40)." cümlesinde de eş görevli sözcükler arasında olması gereken virgül (,) işaretine yer verilmemiştir.

"Acaba kendisi evde onun için ağlarken o başka kızların peşinde mi geziyordu (46)?" cümlesinde virgülmün (,) kullanılmayışı "o" adılının işlevini değiştirebilmektedir.

"Ahmet Bey'de hiçbir meraklanma alameti görünmüyor, bilakis, kıs kıs güliüyordu (56)." sıralı cümlesinde özne yüklem uyumsuzluğu görülmektedir. Bu durumu düzeltmek için "görünmüyor" sözcüğünden sonra "Ahmet Bey" veya "o" öznesi getirilmelidir.

Sonuç

Dilbilim ve metin dilbilimin verileri doğrultusunda çözümlenen *Aşk Mektupları* öyküsünden hareketle şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Geleneksel/klasik öykü planına göre kurgulanan, sıfır odaklama (hâkim bakış açısı ve yazar anlatıcı) tekniği ile yazılan *Aşk Mektupları* metni; 15 paragraf, 62 cümle ve 477 sözcükten oluşmaktadır. Metinde art gönderimlere sık yer verilmesi, bağdaşıklığı sağlamak amacının yanı sıra dil ekonomisi ile de ilgilidir. Özellikle adıl kullanılarak yapılan yoğun gönderimlerin metni tutarlı kılmaya yardımcı olduğu söylenebilir. Ayrıca metnin, anlam ve mantık bağıntısı açısından tutarlı olduğu anlaşılmaktadır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

Yazarın niyeti; kimi gençlik sorunlarının çözümünde yetişkinleri, sevgi ve aşkın gücünden yararlanarak değişik açılardan düşündürmek, gençlere yaklaşım biçimlerini sorgulamaktır. Kurgu, izlek, ileti ve anlatım bağlamında yazarın amacına ulaştığı söylenebilir.

Öykü, izleği ve iletileri ile güncelliğini yansıtmaktadır. Güntekin'in *Olağan İşler* adlı öykü kitabında yer alan bu öykü, bugün için de geçerliğini korumaktadır. Yaramazlık, düzensizlik, öğrenme güçlüğü gibi sorunlar, hemen her gencin yaşamında görülmektedir. Bu durumda öykü, kabul edilebilir bir nitelik taşımaktadır.

Öyküdeki kişilerin dil kullanımı, kendi gerçek yaşam ortamlarına/durumlarına uygundur. Duygusal ve gündelik dil biçimleri, öykü kişilerinin dil kullanım özellikleridir. Öyküde yer alan 62 cümlelerin 32'si eylemsiyle kurulan (girişik) birleşik cümledir. Burada yazar, Türkçenin cümle yapısı içinde var olan eylemsilerle (ortaç, ulaç, ad eylem) anlatımı genişletme olanağından özellikle yararlanmıştır. Ayrıca bu cümle yapısı, anlatı metinlerinde belirgin biçimde kullanılır. Öyküdeki 52 cümlelerin eylem cümlesi olması, öyküde devinimin öne çıkarıldığını göstermektedir. Yazar, Türkçenin cümle yapısına uygun olan kurallı cümleleri ve olumlu cümleleri yeğlemiştir. Öyküde yazım yanlışlarına rastlanmamakla birlikte kimi anlatım bozuklukları veya noktalama işaretlerinin eksikliğinin görülmesi, tutarlılığı olumsuz etkilemektedir.

Bu çalışma; öyküleyici metinlerin çözümlenmesinde metin dilbilimin olanaklarından yararlanmanın işlevsel olduğunu, bu yolla metin çözümlenmesine yeni bakış açıları kazandırılabilirliğini, okuma biçimlerinde görüldüğü gibi, metin çözümlenme biçiminde de değişik yolları denemenin zenginleştirici olabileceğini göstermektedir.

KAYNAKÇA

- AKSAN, Doğan (1998), Anlambilim, Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi.
- AKSAN, Doğan (2006), Her Yönüyle Dil, 4. Baskı, Ankara: TDK Yayınları, Ankara: Engin Yayınevi.
- AŞKIN BALCI, Hülya (2006), Metin Dilbilim Açısından Bir Çözümleme, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21/2, s.192.
- AYATA-ŞENÖZ, Canan (2005) Metindilbilim ve Türkçe, İstanbul: Multilingual Yayınları.
- COŞKUN, Eyyup (2005), İlköğretim Öğrencilerinin Öyküleyici Anlatımlarında Bağdaşıklık, Tutarlılık ve Metin Elementleri, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- DEMİR, Sezgin (2008), İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıflar Türkçe Ders Kitaplarındaki Öykülerin Metin Dilbilimsel Yöntemlerle İncelenmesi ve Bu Metinlerin Öğrencilerin Anlama Düzeylerine Etkisi (Malatya İli Örneği) Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elâzığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GÜNAY, Doğan (2007), Metin Bilgisi, İstanbul: Multilingual Yayınları.
- KARASAR, N. (2011). Araştırmalarda Rapor Hazırlama. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- KÖÇER, Nigar (2010), Metin Çözümlemesi Millî Eğitim Bakanlığınca Önerilen 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Metinsellik Ölçütleri Bağlamında Çözümlemesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖZKAN, Bülent (2004). Metindilbilimsel Bağdaşıklık ve Haldun Taner'in "Onikiye Bir Var" Adlı Öyküsünde Metindilbilimsel Bağdaşıklık Görünümler", Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13/1, s.168

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

SUBAŞI-UZUN, Leylâ (1995), Orhon Yazıtlarının Metindilbilimsel Yapısı, Ankara: Simurg Yayınları.

ŞAHİN, Derya (2011). İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 8, İstanbul: Tav Yayınları.

TDK, Türkçe Sözlük (2011), 11. Baskı, Ankara: TDK Yayınları.

YAVUZER, H. (2004). Okul Çağı Çocuğu, İstanbul: Remzi Kitabevi.

YILMAZ, Engin (2010), Uygulamalı Metin Bilgisi, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

